

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ІННОВАЦІЇ

МАТЕРІАЛИ XIV ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

(Суми, 22 листопада 2024 року)

Суми
Сумський державний університет
2024

Перекладацькі інновації : матеріали XIV Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, м. Суми, 22 листопада 2024 р. / редкол.: С. В. Баранова, І. К. Кобякова, О. В. Бровкіна та ін. – Суми : Сумський державний університет, 2024. – 251 с.

У матеріалах подані тези XIV Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Перекладацькі інновації». До збірника увійшли наукові дослідження, присвячені актуальним проблемам сучасного перекладу, мовознавства, лінгвістики, стилістики, методики та методології сучасних літературознавчих досліджень.

Для мовознавців, перекладачів, викладачів і студентів філологічних та перекладацьких факультетів.

ПОЛІЛОГ ЯК ФОРМА КОНТРОЛЮ НА СТАРШОМУ ЕТАПІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Гудакова Д. О.

Науковий керівник – д-рка філол. наук, професорка Швачко С. О.

Сумський державний університет

На старшому етапі середньої освіти виникає потреба створення на уроці умов, подібних до життєвих ситуацій, де школярі можуть не лише проявити рівень мовних досягнень, а й продемонструвати комунікативно-мовленнєві навички, тоді як вчитель, у свою чергу, має можливість оцінити кожного з учасників групи, в якій проводиться один з видів полілогічної взаємодії. В цій роботі увага зосереджується на вивченні методик проведення усних колективних видів роботи з метою ретельного аналізу полілогу як різновиду контролю учнівської комунікативної компетентності шляхом дослідження проявів мовно-комунікативної компетенції, засобів її контролю, а також систем оцінювання рівня знань учнів в дискусійній практиці.

У старшій школі вивчення мови і літератури спрямоване на розвиток здібностей та навичок у всіх аспектах мовленнєвої діяльності. Це має на меті формування комунікативної компетенції на рівні В1, як передбачено Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти, де підкреслюється значення стимулювання школярів до читання літературних творів, введення в основні цінності культури, а також формування гуманістичного світогляду та поширення культурно-пізнавальних інтересів, що сприяє розвитку поваги до власних і чужих традицій [1, с. 23].

З іншого боку, цілі навчання іноземної мови мають два аспекти: предметний і особистісний. Предметний аспект включає освоєння школярами наукових знань, загальну підготовку до практичної діяльності та формування наукових переконань. Особистісний аспект передбачає розвиток мислення, творчих здібностей, психологічних якостей і умінь мовної комунікації [2, с. 7].

Комунікативна компетентність визначається як здатність успішно встановлювати та підтримувати необхідні контакти з іншими людьми, а також досягнення взаєморозуміння та кращого розуміння ситуації та теми розмови. Вона базується на взаємопов'язаних мовленнєвому, соціокультурному і мовному розвитку учнів згідно їхніх вікових особливостей та інтересів. Її основою є комунікативні уміння, що розвиваються через оволодіння мовними засобами та навичками їх

використання для ефективного висловлювання та сприйняття інформації у різних ситуаціях спілкування, про що стверджують у своїх роботах Н. Бутенко і С. Ніколаєва [3, с. 9; 1, с. 24].

Процес навчання іноземних мов є взаємодією між вчителем та учнями, де контроль виступає як важлива складова. Контроль включає виявлення рівня сформованості мовленнєвих навичок, оцінювання організації навчального процесу, діагностику труднощів у засвоєнні матеріалу та перевірку ефективності використаних методів навчання. Він виконує різноманітні функції, такі як зворотний зв'язок, діагностична, оцінювальна, навчальна та розвивальна, і є необхідною частиною навчального процесу [4, с. 250].

У викладанні англійської мови Б. Ходос виділяє прийоми групового спілкування [5, с. 56], які можна розділити на три групи. Перша група спрямована на запит інформації або уточнення певних деталей, друга – на підтримку спілкування і навчання нестандартних висловлювань, а третя – на прийняття остаточного рішення. Наприклад, для виявлення схожих або протилежних позицій використовуються зв'язувальні репліки, такі як «*Right, I think the same*», «*As for me, I think...*», а для підтримки спілкування – запитання «*And if you were in his shoes would you act this way?*». Такі прийоми сприяють активному та продуктивному спілкуванню між учнями.

І. Домрачева у авторському посібнику «Основи мовленнєвої діяльності» зазначає [6, с. 42-44], що найважливіші характеристики полілогу включають ситуативну залежність від контексту спілкування, високий рівень спонтанності, рівномірну участь у комунікації всіх учасників, широкий спектр змістовних та формальних зв'язків між репліками, а також значущість правил. Учасники полілогу активно здійснюють цільові комунікативні акти як щодо адресата, так і щодо інших учасників, що відрізняє його від типового діалогу.

У старшій школі вчителі можуть використовувати нестандартні уроки, які реалізуються після вивчення певних тем. Вони виконують кілька функцій, зокрема, контролюють знання, навички та вміння учнів, стимулюють їхню самостійну пізнавальну та творчу діяльність, а також сприяють розвитку ключових компетентностей, мінімізації участі вчителя і формуванню рефлексії. Суть полілогу, як прикладу інтерактивного навчання і контролю, полягає у постійній активній взаємодії всіх учнів. Дослідниця О. Пометун визначає такий тип як співнавчання [7, с. 19-21], коли учень і вчитель є активними учасниками навчального процесу, свідомо виконують завдання,

рефлексують над своїми знаннями та вміннями. Головна увага при цьому зосереджена на учнівській взаємодії, де результати досягаються завдяки взаємним зусиллям, а діти беруть на себе відповідальність за свій навчальний прогрес.

Найбільш ефективним способом організації групового спілкування на уроці дослідники визначають навчальну групову дискусію [5, с. 57]. Цей підхід передбачає аналіз наданої інформації та прийняття обґрунтованого рішення. Дискусія стимулює активну розумову діяльність і сприяє засвоєнню навичок полілогічного спілкування. Проте для досягнення ефективного рівня мовленнєвої співпраці необхідно не лише обрати відповідний метод організації групового спілкування, але й мати цікаву і близьку до учнів змістову основу мовленнєвої діяльності.

У методиці навчання іноземної мови виділяють низку різновидів проведення полілогу [7, с. 34-58; 5, с. 57; 9, с. 160], серед яких «Карусель», «Акваріум», комунікативні рольові ігри, робота в малих групах, мозковий штурм, дебати, метод ПРЕС, метод кейсів тощо. Найоптимальнішим способом комунікативного контролю є оцінювальна дискусія, під час якої учні не лише вчать грамотно і структуровано висловлювати власні думки, а й оцінюються вчителем за результатами роботи під час проведення полілогу.

Оцінити вміння учнів дискутувати допоможе список можливих позитивних і негативних моделей поведінки [7, с. 97-99]. Для цього варто спостерігати за діями, які відбуваються і яких намагаються уникнути. Увагу приділяють і навичкам та вмінням, які школярі здобули нещодавно чи які необхідно розвинути. На основі списку можливих проявів поведінки можна скласти форму спостереження та оцінювання знань учнів.

Для оцінки вміння говорити іноземною мовою використовуються рейтингові шкали, які включають такі критерії, як словниковий запас, точність, швидкість, зв'язність тощо. Одна з найпоширеніших шкал – шестирівнева [8, с. 64-69], розроблена на замовлення Ради Європи. Вона включає розподіл від початківця до носія, де A1 – це найнижчий, а C2 – найвищий рівень володіння мовою відповідно.

Отже, підбиваючи підсумок аналізу питання розвитку і контролю комунікативної компетентності засобами полілогу, можна зазначити, що він є одним із найефективніших прийомів організації іншомовного спілкування. Він дає змогу тренувати вимову учнів, будувати граматичні і лексичні конструкції, передавати емоції й почуття,

посилює бажання вивчати іноземну мову. Крім того, це універсальний метод групового контролю рівня знань учнів, який забезпечується шляхом імплементації різних видів колективної інтерактивної діяльності на уроках.

1. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підруч. для студ. класич., пед. і лінгвіст. ун-тів / ред. С. Ю. Ніколаєва. Київ : Ленвіт, 2013. 590 с.
2. Полонська Т. К. Профільне навчання іноземної мови учнів старшої школи : метод. рек. Київ : Пед. думка, 2014. 80 с.
3. Бутенко Н. Ю. Комунікативна майстерність викладача. Київ : КНЕУ, 2005. 336 с.
4. Панова Л. С., Андрійко І. Ф., Тезікова С. В. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах : підручник. Київ : ВЦ «Акад.», 2010. 328 с.
5. Ходос Б. Полілог на уроках англійської мови як засіб реалізації комунікативного підходу до навчання. *Рідна школа*. 2010. № 4–5. С. 55–58. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rsh_2010_4-5_22.
6. Домрачева І. Р., Аксьонова І. О. Основи мовленнєвої діяльності : навч. посіб. Вінниця : ДонНУ ім. Василя Стуса, 2018. 101 с.
7. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : науково-метод. посіб. / ред. О. І. Пометун. Київ : Вид-во А.С.К., 2004. 192 с.
8. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / ред. С. Ю. Ніколаєва. Київ : Ленвіт, 2003. 273 с.
9. Wallace M. *Action Research for Language Teachers*. Cambridge University Press, 2001. 273 p.